

Za konec je Kuret izredno nekorekten, ko me skuša bolj ali manj neposredno opečatiti kot etnografa, ki ni opravil tako rekoč nobene empirične raziskave, ampak »se nevarno zapreda(m) v štrene svojih ‚teorij‘ in se »izgublja(m) ... v nereálnih spekulacijah in navadnim zemljanom nerazumljivih abstrakcijah«, ne da bi bil doslej znal »teorijo uresničiti v praksi«¹⁶. Navedeno Kuretovo vodilo je torej enako kakor ustrezno vodilo Matičetovega: sobesednika, ki si prizadeva za uveljavitev novejših teoretičnih pogledov v etnografiji, velja tako ali drugače diskreditirati, se pravi zanikati v nasprotju z bibliografskimi dejstvi njegovo delo ali ga predstaviti kot neprimerno ter s tem utrjevati »to, kar so drugi ustvarili« in se vključiti »v nekakšno inertno samoumevnost«.

Nadaljevanje takšne prakse ali takšnih stališč do teoretičnega dela v slovenski etnografiji, tj. do obravnav ali, natančneje, do nadaljnjega razvijanja sodb o predmetu, ciljih in posebnih metodah v vedi ne more nikomur koristiti, tudi ne piscem člankov na takšni ravni, kakršno smo (mimo drugačnih, neomenjenih poskusov s podobnimi nameni) lahko spoznali zgoraj, ampak lahko edinele ovira vsak zavesten korak naprej v naših etnografskih prizadevanjih (ne samo teoretičnih, temveč nič manj tudi empiričnih) — to je po mojem prepričanju zgleden aksiom. Konsekvence so popolnoma jasne.

Angelos Baš

RAZGLEDI

STANISŁAW JERZY LEC

Stanisław Jerzy Lec (s pravim priimkom de Tusch-Letz), poljski pesnik in satirik, je bil rojen leta 1909 v Lvovu in je umrl 1966. leta v Varšavi. Šolal se je na Dunaju in v Lvovu in tu leta 1927. tudi maturiral, potem pa je študiral na lvovski univerzi polonistiko in pravo. Že med študijem v Lvovu je tiskal v revijah svoje prve pesmi, bil soustanovitelj mesečnika Tryby in sploh živo sodeloval v razgibanem kulturnem življenju takratnega Lvova, dokler se ni leta 1934 preselil v Varšavo. Tu je dve leti pozneje skupaj s pesnikom Leonom Pasternakom ustanovil satirični literarni kabaret, toda ta je moral po nekaj predstavah umolkneti, in ker je Lec še isto leto sodeloval tudi na Kongresu naprednih kulturnih delavcev v Lvovu, mu je grozila ječa in umakniti se je moral v Romunijo. Po krajšem bivanju v tujini se je spet vrnil v domovino, delal nekaj časa kot odvetniški pripravnik — in v zadnjih letih pred vojno ga ponovno srečamo v literarnem življenju v Varšavi in tu dočaka leta 1934 septembrsko katastrofo. Pred Nemci se skupaj z nekaterimi drugimi poljskimi književniki umakne v Lvov, toda ko poleti 1941 nacisti zasedejo tudi to mesto, se znajde Lec v koncentracijskem taborišču. Leta 1943 se mu posreči pobegniti in priti do Varšave; tu se vključi v odporiško gibanje kot član AL (Armia Ludowa). Od tu odide v gozdove in se vrne v Varšavo šele s poljsko osvobodilno armado. Leta 1946 odide kot diplomat na Dunaj, od tu leta 1950 v Izrael, tam ostane dve leti — in se spet vrne v Varšavo. Tu potem živi do smrti.

¹⁶ *N. Kuret*, na nav. mestu.

Ta kratki Lecov življenjepis pa seveda ne bi bil popoln, če ne bi navedli vsaj nekaj naslovov njegovih knjig. Prva zbirka Lecovih pesmi ima naslov Barve in je izšla v Lvovu leta 1935. Potem je do druge svetovne vojne izdal v Varšavi še dve knjigi satiričnih verzov (1935 in 1936), po vojni leta 1946 spet najprej knjigo liričnih pesmi in potem zbirko satir (z naslovom Sprehod cinika) — in končno (če preskočimo naslove še nekaterih drugih Lecovih knjig) izide leta 1957 v Krakovu prva knjiga njegovih znanih Nepočesanih misli, aforizmov, ki jih potem Lec piše in izdaja do smrti. Poleg tega je sodeloval s pesmimi, satirami in članki v številnih poljskih in tujih literarnih revijah, izbor njegovih pesmi je izšel v knjižni izdaji v nemščini, bil je zastopan v več antologijah poljske lirike (tudi v slovenski), sam je prevajal iz ruščine in nemščine (med drugim Brechta), toda največ priznanja so njegovemu delu prinesle prav Nepočesane misli, saj so doživele velik odmev doma in so jih prevedli v več tujih jezikov.

Ta izbor (iz druge knjige Nepočesanih misli) želi tudi slovenskemu bralcu posredovati nekaj teh bridkih, rahlo posmehljivih, ponekod v igle obrušeni Lecovih spoznanj o ne preveč prijetnem času, v katerem mu je bilo usojeno živeti. Želel sem, da bi izid tiskanega slovenskega izbora teh misli tudi avtor sam še lahko doživel, toda pri naših založnikih za te bodice ni bilo preveč posluha, kar tudi mojega prevajanja ni pospeševalo. Smrt je bila hitrejša od nas in tako so se s temi nekaj stranmi iz Nepočesanih misli lahko Lecu šele zdaj oddolžim.

Lojze Krakar

KRONIKA

KNJIZEVNOST

ANTON INGOLIČ, GIMNAZIJKJA. Ingolič je s svojim zadnjim romanom Gimnazijka skorajda razburil slovenske duhove, zlasti še mladi rod. Romanu na eni strani pritrjujejo, na drugi pa ugotavljajo, da tu mlada generacija še vedno ni prikazana v svoji najgloblji značilnosti. A naj bo tako ali drugače, eni ugotovitvi tu ni mogoče oporekati: z romanom je Ingolič dregnil v aktualen in pereč problem naše resničnosti, ga potem dvignil na dovolj visoko stopnjo družbene pomembnosti ter razširil v splošnejši prikaz sredine, ki take probleme povzroča.

Osrednja postava v romanu je tretješolka Jelka, ki na domači zabavi zanosi z neznanim fantom, gre med počitnicami v Pariz, se od tam vrne z otrokom v naročju ter končno, po nekaterih težavah doma in v šoli, postane gimnazijka zadnjega letnika. Fabula sama se razvija v okolju, ki ga pisatelj nedvomno dobro pozna, tudi za Jelkino postavo je čutili, da stoji kar sredi njegovega spoznavnega kroga. Tako se okolje in glavna oseba spajata v enovit literarni organizem, se primerno dopolnjujeta oziroma se s potekom fabule neprisiljeno razhajata in spet združujeta. Celo Jelkina psihološka konstrukcija po usodni domači zabavi in med nosečnostjo ter po porodu je toliko ustrezno izdelana, da poraja občutek resnične dileme na važnem življenjskem razpotju. Skratka, ko človek spoznava Jelkine občutke v prvem času nosečnosti, se naravnost zgrozi ob tej tihi tragediji mladega dekleta, ob tragediji, ki jih